

شیوه نامه رتبه‌بندی خبرگزاری‌ها

مقدمه

وجود تعداد قابل توجه خبرگزاری‌ها در کشور و تفاوت عملکرد و مأموریت آن‌ها از جمله در میزان تولید خبر، گستره فعالیت، زبان، سرعت در تولید و انتشار اخبار، تعداد دفاتر و نمایندگی‌های خبری در داخل و خارج از کشور، میزان بهره‌مندی از فناوری‌های جدید رسانه‌ای، رعایت اصول حرفه‌ای و ده‌ها شاخص دیگر، ایجاب می‌کند که ارزیابی دقیقی از فعالیت‌های حرفه‌ای آنان صورت پذیرد.

دستورالعمل زیر با هدف ارتقاء جایگاه حرفه‌ای خبرگزاری‌ها و برقراری عدالت رسانه‌ای، تنظیم شده است. پیش‌نویس اولیه این دستورالعمل توسط تعدادی از روزنامه‌نگاران مطلع و مدیران خبرگزاری‌ها و با کمک کارشناسان معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی تهیه شد و سپس در اختیار مدیران خبرگزاری‌ها و جمعی از اهالی رسانه قرار گرفت تا پیشنهادهای و نظرات اصلاحی و تکمیلی خود را ارائه دهند. «هیأت ارزیابی و رتبه‌بندی خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های خبری اینترنتی» این پیشنهادهای را برای ارزیابی این رسانه‌ها در شش ماهه نخست سال ۹۴ به کار گرفت که نتایج آن اعلام شد. در مرحله بعدی اشکالات و شاخص‌ها و مدل محاسباتی جمعاً در شش جلسه با حضور مدیران مسئول خبرگزاری‌ها بررسی شد و نتیجه آن به شرح زیر برای ارزیابی عملکرد خبرگزاری‌ها در تابستان ۹۵ به تصویب رسید و منبعت برای دوره‌های شش ماهه مبنای عمل خواهد بود:

ماده (۱) خبرگزاری‌ها شامل دو گروه عمومی و تخصصی می‌شوند. خبرگزاری تخصصی رسانه‌ای است که بر اساس اساسنامه یا رویکرد خبری و با قید در پروانه فعالیت، عمده اخبار خود را به یک حوزه (دین و معارف، ورزش، اقتصاد، علم و فناوری، محیط زیست و...) اختصاص داده و پوشش اخبار سایر حوزه‌ها اولویت آن نباشد.

با توجه به تفاوت‌های فعالیت رسانه‌های تخصصی، امتیاز این گروه در جمع‌بندی نهایی با ۱۰ درصد افزایش محاسبه خواهد شد.

ماده (۲) شرکت در طرح رتبه‌بندی اختیاری است. خبرگزاری‌هایی که در طرح رتبه‌بندی شرکت می‌کنند جدول امتیازات را بر اساس مفاد این دستورالعمل به صورت خوداظهاری، تکمیل و همراه با مستندات آن ارسال می‌کنند تا در هیأت رتبه‌بندی، بررسی و نهایی شود.

ماده (۳) به منظور محاسبه امتیازات خبرگزاری‌ها، هیأت رتبه‌بندی با ترکیب زیر برای مدت یک سال تشکیل می‌شود:

۱. مدیرکل مطبوعات و خبرگزاری‌های داخلی به عنوان رئیس هیأت

۲. دو نفر از استادان علوم ارتباطات و روزنامه‌نگاری (به انتخاب مجمع رؤسای دانشکده‌ها و گروه‌های ارتباطات دانشگاه‌های تهران)

۳. دو نفر از مدیران مسئول (یک خبرگزاری عمومی و یک خبرگزاری تخصصی) به انتخاب خودشان.

۴. دو سردبیر یا مسول ارشد تحریریه خبرگزاری (به انتخاب مدیران مسئول خبرگزاری‌ها)

۵. یک نفر از روزنامه‌نگاران برخط به عنوان مسئول دبیرخانه و دبیر هیأت رتبه‌بندی، با انتخاب معاون امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی و بدون حق رای

تبصره (۱) مدیرمسئول و سردبیر انتخابی نمی‌توانند از یک رسانه باشند.

تبصره (۲) جلسات هیأت رتبه‌بندی با دعوت رئیس هیأت و حضور ۵ نفر از اعضاء رسمیت می‌یابد و تصمیمات، حداقل با ۴ رای موافق معتبر است.

تبصره (۳) چنانچه اکثریت در هر جلسه احراز نشود، جلسه دوم پس از ۷ روز، تشکیل و تصمیمات آن با هر تعداد، معتبر است.

تبصره (۴) مدیرکل مطبوعات و خبرگزاری‌های داخلی مسؤول دعوت مدیران مسئول خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های خبری اینترنتی برای انتخاب نمایندگان خود در هیأت رتبه‌بندی است.

تبصره (۵) اجرای طرح رتبه‌بندی، پس از مرحله دوم (تابستان ۹۵)، می‌تواند به مؤسسه یا نهادی که رسانه‌ها آن را تأسیس یا انتخاب می‌کنند، سپرده شود.

ماده ۴) هیأت رتبه بندی، ابتدا و با توجه به فرم‌های خود اظهاری و مستندات خبرگزاری ها، نتایج ارزیابی خود از همه خبرگزاری های شرکت کننده را در قالب جدول مقایسه ای برای تمامی آنان ارسال می کند، به نحوی که از نتایج ارزیابی یکدیگر اطلاع یابند. اعتراضات تا ۱۰ روز کاری پس از آن و با حضور مدیر مسئول یا نماینده تام‌الاختیار او (با معرفی کتبی) توسط هیأت، رسیدگی و سپس به صورت عمومی، اعلام می‌شود.

ماده ۵) هرگونه تغییر در این دستورالعمل و یا انتخاب اعضای هیأت رتبه‌بندی توسط مدیران مسئول خبرگزاری‌ها انجام می‌گیرد.

ماده ۶) شاخص‌های رتبه‌بندی خبرگزاری‌ها، و امتیاز هر شاخص مطابق جدول زیر است:

ردیف	شاخص	حداکثر امتیاز	خوداظهاری
1	۲۴ ساعته بودن	۳	-
2	ذکر منبع در مطالب	۲	-
3	سرعت انتشار خبر	۴	-
4	تعداد کل مطالب	۴	-
5	رعایت اصول خبرنگاری	۵	-
۶	درست نویسی و رعایت اصول ویرایش	۴	-
۷	مشخص بودن نام پدید آورندگان	۴	-
۸	نسبت خبر به کل مطالب	۴	√
۹	نسبت مطالب اختصاصی به کل مطالب	۴	√
۱۰	ضریب نفوذ اخبار در رسانه های دیگر	۱۵	√
۱۱	رابط یا دفاتر استانی	۶	√
۱۲	دفاتر یا رابطان خبری خارج از کشور	۳	√
1۳	فهرست بیمه	۵	√
1۴	پیوستن به میثاق اخلاق حرفه ای	۲	√
1۵	آموزش	۵	√
1۶	انتشار به زبان های خارجی	۶	√
1۷	مونیتورینگ	۴	√
۱۸	عکس	۵	√
۱۹	چند رسانه ای	۵	√
۲۰	رویکردهای تعاملی با مخاطبان	۳	√

√	۱	آرشیو و جستجوی فعال	2۱
√	۳	فروش محصولات رسانه ای	2۲
√	۳	مزیت نسبی	2۳
	۱۰۰	جمع امتیازات	

تذکر:

موارد خوداظهاری در فرم مشخص شده اند.

خبرگزاری هایی که فاقد امکان آرشیو روزانه و گزارش گیری بر اساس زمان هستند از امتیاز ردیف های ۱ تا ۷ محروم می شوند.

همچنین موارد زیر نیز به عنوان کسر امتیاز خواهد بود:

ردیف	موضوع	حداکثر
۵	خطای خبری: (انحراف از مفاهیم اساسی خبرنگاری شامل دقت، صحت و جامعیت، به گونه ای که رسانه ای عمدا یا سهوا به تحریف خبری بپردازد.) هر مورد ۱ امتیاز	
۶	تذکر از هیات نظارت بر مطبوعات در دوره اجرا (هر مورد ۳ امتیاز)	
۱۰	رعایت نکردن ماده ۱۸ قانون مطبوعات	
۱۰	تخطی از میثاق اخلاق حرفه ای	
۵	نداشتن هاست داخلی	
۱۰	سرقت مطالب، محتوا و اخبار (هر مورد ۲ امتیاز)	
۵	تغییر زمان انتشار خبر	

شاخص (۱) ۲۴ ساعته بودن

سه بازه ۲ ساعته از روزهای عادی (روزهایی که فردای آن روزها تعطیل نیست) توسط هیات رتبه بندی تعیین می شود. بدیهی است در این بازه ها، اتفاقات خبری رخ داده است. به ازای هر ۶۰ دقیقه خواب سایت، نیم امتیاز کسر می شود (زمان های بیشتر نیز به همان میزان).

۱- صرفا قالب خبر پذیرفته می شود (اعم از تولید یا ترجمه اختصاصی)

۲- خبرگزاری هایی که در روز یا ساعت خاصی، اختلال داشته اند این موضوع را همزمان با ارسال فرم خوداظهاری، اعلام می کنند تا هیات رتبه بندی حتی المقدور آن زمان را جزو بازه های منتخب قرار ندهد.

۳- برای خبرگزاری های تخصصی، ترجیحا بازه های مرتبط با اخبار حوزه تخصصی خودشان لحاظ می شود.

شاخص (۲) ذکر منبع در مطالب

ده مطلب آخر از یک بازه زمانی به انتخاب هیات، بررسی می شوند. استناد مطلب یا خبر باید مشخص باشد و منبع خبر نهایتا در پاراگراف بعد از لید قید شود. به ازای هر مطلبی که این اصول را رعایت نکرده باشد ۰,۲۵ از امتیاز این بخش کسر می شود. شایعات، عدم ذکر عناصر اصلی خبر، نقل از رسانه های ایرانی فاقد مجوز از هیات نظارت بر مطبوعات و نقل از پایگاههایی که امتیاز آنان از معدل طرح رتبه بندی سایت های خبری پایین تر است یا امتیاز آنان مشخص نیست نیز مشمول کسر امتیاز می شود.

شاخص ۳) سرعت انتشار خبر

سرعت انتشار یک خبر فراگیر مهم با رصد همزمان همه رسانه ها در طول یک ساعت مشخص بررسی می شود. مصادیق «خبر فراگیر مهم» خبرگزاری های عمومی و تخصصی توسط هیات، تعیین می شود. فاصله زمانی میان وقوع رویداد تا زمان انتشار آن، در خبرگزاری های مختلف بررسی می شود. فاصله حداکثر ۱۵ دقیقه از وقوع رویداد، امتیاز کامل را می گیرد و به ازای هر دقیقه تاخیر ۰,۱ امتیاز کسر می شود. برای خبرگزاری های تخصصی، زمان پایه، (میانگین ساعت انتشار آن خبر در سه خبرگزاری برتر دوره قبل) خواهد بود.

شاخص ۴) تعداد کل مطالب

امتیاز این شاخص بین ۲- و ۴ است. یک روز مشخص توسط هیات رتبه بندی تعیین می شود. چنانچه تعداد مطالب خبرگزاری های عمومی از ۲۰۰ و خبرگزاری های تخصصی از ۱۰۰ مطلب کمتر باشد، به نسبت ۲ امتیاز منفی دریافت خواهند کرد. هر خبر اضافه برای عمومی ها و تخصصی ها به ترتیب ۰,۱ و ۰,۲ امتیاز خواهد داشت.

شاخص ۵) رعایت اصول خبرنویسی

بررسی یک درصد اخبار هر خبرگزاری در روزی خاص (به تعیین هیات رتبه بندی) و ارزیابی موارد زیر: رعایت اصول کلی، تیترو لید مطلوب، تنظیم خبر، امکانات آنلاین نویسی اعم از چانک و اخبار مرتبط.

شاخص ۶) درست نویسی و رعایت اصول ویرایش

این شاخص بر اساس تفاهم نامه بین معاونت امور مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی، به صورت سالانه اعلام می شود. آخرین نتایج اعلامی، ملاک عمل دوره رتبه بندی خواهد بود.

شاخص ۷) مشخص بودن نام پدید آورندگان

هیات رتبه بندی با بررسی در یک مقطع زمانی، همه قالب ها به غیر از خبر را بر اساس دو شاخص زیر ارزیابی می کند:

۱- ذکر نام پدیدآورندگان مطالب غیر خبری (شامل گزارش، گزارش تصویری اختصاصی، فیلم تولیدی، مصاحبه تفصیلی، گفت و گوی خبری، اینفوگرافیک، پادکست، فایل صوتی). نام پدید آورنده باید در موقعیتی مشخص در متن مطالب قابل مشاهده باشد.

۲- وجود تگ به نام آن پدید آورندگان.

شاخص ۸) نسبت خبر به کل مطالب

این نسبت در یک روز مشخص برای همه خبرگزاری ها محاسبه می شود و بیشترین نسبت، حداکثر امتیاز را خواهد گرفت و امتیاز سایر خبرگزاری ها به همان نسبت، کسر خواهد شد. منظور از مطلب، همه رکوردهای منتشر شده اعم از خبر، گزارش، عکس، فیلم، گفت و گو، گفت و گوی خبری، اینفوگرافیک، پادکست، فایل صوتی و... است. نسبت خبرگزاری های تخصصی نیز با خودشان سنجیده خواهد شد.

شاخص ۹) نسبت مطالب اختصاصی به کل مطالب

کل خروجی خبرگزاری در یک بازه خاص به انتخاب هیات رتبه بندی تعیین می شود و خبرگزاری ها، تعداد کل و تعداد مطالب اختصاصی آن روز را در فرم خوداظهاری به همراه مستندات ارسال می کنند. مطالب اختصاصی شامل همه محتوای تولیدی به شرط انحصاری و دست اول بودن می شود. مطالب تولیدی غیر اختصاصی شامل محتوایی می شود که آن خبرگزاری با رسانه های دیگر مشابهت دارد (اعم از پوشش مراسم ها و مجامع عمومی و سخنگویان نهادها) هرچند زاویه دید یا ادبیات متفاوتی داشته باشد اما اگر محتوا و ادبیات آن نیز یکسان باشد، علاوه بر غیر اختصاصی بودن غیرتولیدی نیز به شمار می آید.

شاخص ۱۰) ضریب نفوذ اخبار در رسانه های دیگر (نقل و نقد مطلب در سایر رسانه های معتبر)

یک روز خاص توسط هیات رتبه بندی اعلام خواهد شد. مستندات بازتاب و نقل قول مطالب آن رسانه (پرینت و نشانی صفحه) در میان ۲۰ روزنامه برتر کشور (مطابق طرح رتبه بندی روزنامه ها) و ۲۰ پایگاه خبری برتر (مطابق طرح رتبه بندی پایگاههای خبری) به هیات اعلام می شود. خبر و مطلب (مشروط به ذکر منبع در رسانه نقل کننده) قابل قبول است. به هر مورد برای خبرگزاری های عمومی ۰,۳ و خبرگزاری های تخصصی ۰,۴ امتیاز تا سقف ۱۰ امتیاز تعلق خواهد گرفت. هر نقل قول اخبار و مطالب اختصاصی خبرگزاری در رسانه های معتبر بین المللی ۰,۵ امتیاز تعلق می گیرد تا سقف ۵ امتیاز محاسبه خواهد شد. اسامی رسانه های بین المللی توسط هیات رتبه بندی مشخص خواهد شد.

شاخص ۱۱) رابط یا دفاتر استانی

داشتن دفتر یا نماینده اختصاصی در هر استان ۰,۲ امتیاز دارد به شرط آنکه هر دفتر یا نماینده دارای هویت مستقل، شماره تلفن و نشانی ثبت شده در سایت خبرگزاری قابل مشاهده باشد. انتشار مستمر اخبار آن استان و منطقه (حداقل روزی ۵ مطلب در یک روز) شرط دیگر برای احراز امتیاز است. برای دفاتری که مطابق شیوهنامه همکاری با دفاتر سرپرستی و نمایندگی های رسانه ها دارای پروانه فعالیت از ادارات کل ارشاد استانها باشند ۰,۳ محاسبه می شود.

شاخص ۱۲) دفاتر یا رابطان خبری خارج از کشور

به دفتر یا رابط اختصاصی در هر کشور نیم امتیاز و رابط خبری ۰,۲۵ امتیاز تعلق می گیرد. اسامی رابطان خارجی در سایت خبرگزاری باید قابل مشاهده باشد. انتشار مستمر اخبار آن کشور (حداقل روزی یک مطلب) شرط اصلی برای احراز امتیاز است. در مواردی که شفاف سازی اسامی رابطان خبری، امنیت جانی آنان را به مخاطره افکند صرفا اعلام مستندات رابطان خبری به هیات رتبه بندی کافی است.

شاخص ۱۳) فهرست بیمه

هر نفر بیمه شده در خبرگزاری های عمومی هفت صدم و تخصصی ۰,۵ امتیاز محاسبه می شود. لیست بیمه باید به نام رسانه و یا صاحب امتیاز رسانه باشد که در e-rasaneh.ir بارگذاری شده باشد. صرفا اسامی افراد بیمه شده ای که با عناوین روزنامه نگاری (خبرنگار، عکاس خبری و ...) است مورد قبول خواهد بود.

شاخص ۱۴) پیوستن به میثاق اخلاق حرفه ای

چنانچه میثاق عمومی خبرگزاری ها منتشر شود، پذیرش و امضای آن و تصریح مستمر در "درباره ما" امتیاز کامل را می گیرند. همچنین خبرگزاری هایی که آئین نامه اخلاق حرفه ای خاص خود را دارند (به شرط پرهیز از کلی گویی) نیز این امتیاز را دریافت می کنند.

شاخص ۱۵) آموزش

برگزاری دو دوره آموزشی منظم با سرفصل های مرتبط با حوزه روزنامه نگاری و ارتباطات در قالب های حضوری یا مجازی همراه با ارائه گزارش (شامل عناوین سرفصل ها، مخاطبان، میزان ساعت آموزشی، سطح مخاطبان، نام استاد و چگونگی آزمون) شرط احراز امتیاز این بخش است. پذیرش دوره های تخصصی (غیر روزنامه نگاری) نیز منوط به تایید هیات است. امتیاز هر دوره را با توجه به مستندات آن هیات معین می کند.

شاخص ۱۶) انتشار به زبان های خارجی

یک روز مشخص توسط هیات اعلام می شود. انتشار حداقل ۲۵ خبر ترجمه در خبرگزاری های عمومی و ۱۰ خبر ترجمه در خبرگزاری های تخصصی در هر نسخه زبان های خارجی شرط کسب امتیاز است. سقف امتیاز هر زبان ۲ امتیاز است. ارائه پرینت و نشانی الکترونیک صفحه مطالب ترجمه شده در هر زبان خارجی به هیات رتبه بندی ضروری است.

شاخص ۱۷) مونیتورینگ

در یک روز مشخص که توسط هیات اعلام می شود چنانچه ترجمه مطالب مرتبط با ایران یا اخبار خارجی حداقل ۲۰ مورد باشد (خبرگزاری های تخصصی حداقل ۱۰ مورد) امتیاز می گیرد و کمتر از آن امتیاز ندارد. اسامی رسانه های معتبر را هیات رتبه بندی تعیین می کند.

شاخص ۱۸) عکس

هیات رتبه بندی یک بازه زمانی ۷ روزه را برای همه خبرگزاری ها معین می کند تا خبرگزاری ها گزارش های تصویری اختصاصی خود را در فرم خوداظهاری گزارش کنند. هر گزارش تصویری اختصاصی در خبرگزاری های عمومی ۰,۲ امتیاز و در خبرگزاری های تخصصی ۰,۴ امتیاز محاسبه می شود. منظور از گزارش تصویری، عکس های خبری یا غیر خبری با شرح عکس های متفاوت و حداقل شامل ۱۰ فریم است.

شاخص ۱۹) چند رسانه ای

قبل از ارسال فرم های خوداظهاری، یک ماه مشخص توسط هیات، انتخاب و اعلام می شود. به هر یک از قالب های اینفوگرافیک، پادکست و فیلم کوتاه تولیدی (از یک تا ۳ دقیقه) با رویکرد خبری به عنوان در بازه زمانی تعیین شده حداقل باید ۹ مطلب (۳ اینفوگرافیک، ۳ پادکست و ۳ فیلم کوتاه تولیدی) منتشر شده باشد. تعیین وزن هر قابل بر عهده هیات است.

شاخص ۲۰) رویکردهای تعاملی با مخاطبان

درگاه و جایگاهی مشخص و فعال برای کامنت (به شرط نمایش نظرات)، عکس شهروندی و اخبار خوانندگان باید وجود داشته باشد. یک امتیاز حضور در شبکه های اجتماعی مجاز (فیلتر نشده) مشروط به آن است که حساب کاربری به نام خبرگزاری حداقل ۱۰ هزار نفر دنبال کننده داشته باشد. تشخیص ویژگی های مؤثر دیگر بر عهده هیات رتبه بندی خبرگزاری ها است. لازم است فهرست شبکه های اجتماعی مجاز که خبرگزاری در آنها عضویت دارد همراه اظهارنامه ارسال شود و در محلی مشخص در صفحات خبرگزاری نیز تصریح شود. (ترجیحا در صفحه اول)

شاخص ۲۱) آرشيو و جستجوی فعال

استفاده از تگ و آرشيو روزانه فعال که همه داده ها در هر روز به تفکیک، قابل فراخوانی باشد.

شاخص ۲۲) فروش محصولات رسانه ای

وجود و فعال بودن درگاه فروش عکس و فیلم های تولیدی خبرگزاری به صورت آنلاین.

شاخص ۲۳) مزیت نسبی

هر خبرگزاری، وجه تمایز خود (حداکثر یک مورد) را اعلام می کند که به تشخیص هیات رتبه بندی، امتیاز می گیرد. همزمان نمی توان یک وجه تمایز را به ۲ رسانه نسبت داد.